

.....
819.764

- 785
.....

OSZK

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

VÁLOGATOTT ÁLLÍTÁSOK
A'
MAGYAR NYELV-
TUDOMÁNYBÓL,
MELLYEKRŐL
BITNITZ LAJOSNAK

Szombathelyi Egyházi Megye Áldozó Papjának,
Philosophia' Doctorának, Mathesis és Magyar
Nyelvtudomány' Tanítójának Útmu-
tatása szerint.

SZOMBATHELYI KIR. LYCEUMBAN

Augustus' 17-dikén 1825.

Szombathelyen,
Perger Ferencz' Betűjével.

É r t e k e z t e n e k:

Vadász Ferencz Úr.

Felső Öri Bertha Antal Úr.

Debóti Imre Úr.

Earkas-Patyi Farkas András Úr.

Ágoston István Úr.

Chernelházy Chernel Ignác Úr.

Tóth István Úr.

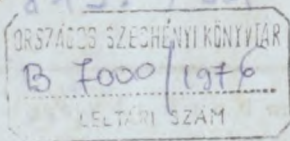
Polák Ignác Úr.

A' Philosophiának másad és első esztend.

Hallgatóji.

(R
2)

819.781

ÉDES. ATYÁINKNAK.
TFKÍNTETES. VAS. VÁRMEGYE'.
FÉNYES. RENDJEINEK.

A'. HONNI. NEVENDÉKSÉG'.
KEGYES. PÁRTFOGÓJINAK.
A' NEMZETI. CSINOSODÁS'.
JO. SZÍVŰ. SZÉP. LELKŰ.
IGAZ.
BECSÜLŐJINEK. GERJESZTŐJINEK.
HAZÁNK'. DÍSZEINEK.

FIÚL. BIZODALOMMAL.
ÁLDOZVA.

Mint lobog Klio' fáklyája!
Nézzük az ó's új világot,
Nyert-e csak egy nép' hazája,
Nyelvét megtapodván, halhatatlanságot?
Kis János Vers. I. Köt.

ÁLLÍTÁSOK

A' Magyar Nyelvtudományból.

1.

A' nyelvtudomány a' nyelvnek történetét, szónyomozását, szókötését, íratását és literatúráját adja tudtúl. Fő dolga a' nyelvvel élésnek szabásait erős talpkőre állítani 's elhatározni.

2. A' nyelvbeli vetekedések' megbíralásában a' nyelv' természetére és a' józan okosságra figyelmezőnk, melly a' nyelv szokás, hasonlóság, szónyomozás és hangrend' segedelmével a' feleseléseket elintézi.

3. Gyökérszavaink, valamint ragasztékaink is, mind annyi jelentő nevek. Nincsenek tehát néma gyökérszavaink.

4. A' ragasztékokkal megtoldott gyökérszavakból erednek az öszvealkattak, hol a' hangrend' szabásai különös figyelmet érdemelnek.

5. Nyelvünket új szavakkal bővíthetni a származtatás, öszszetétel és kölcsönözés által. Mind a' háromnak szabásait kifejtettük.

6. Nincsenek nyelvünkben a' neveknek eseteik olly értelemben, mint akar a' Római, akar az újabb europai nyelvekben.

7. Különös figyelemmel kifejtettük a' személyes névmásokat, mellyeket a' nevek' birtoikos állapotjában és az igék' hajlításában használunk.

8. Többféleképen élnek Iróink a' *magam*, *magad*, *maga*, és az öszszetett: *ennen magam*, *tennen magad*, *önnön maga* névmással: ezen különbözést a' szónyomozás és régiség szerint elhatározzuk.

9. Kifejtvén az igehajtogatásban előforduló részeket, nyelvünkben három igehajtogatást állítunk, mellyek közül a' másodikat vagy is az *ik*-es igékét a' soha meg nem szakadott nyelv szokás által védelmezzük.

10. Némellyek *tól*, *tül*; *ból*, *bül*; *ról*, *rül*; mások pedig *túl*, *tül*; *búl*, *bül*; *rúl*, *rül*; utoljárókkal élnek; mire nézve a' szónyomozás és a' nyelv szokás által az első véleményt oltalmazzuk.

11. Rútúl rongálják nyelvünk' nemzetiségét valamint azok, kik a' nevek' nemének behozását javasolni merészelték; úgy azok is, kik a' névmutatót vagy kények szerint elhagyják, vagy szükségtelenül öszszehalmozzák.

12. A' birtokos nevekkel való élésben, jól lehet a' szónyomozás a' birott fő névnek a' bíróval számára nézve megegyezését kívánja, a' meg nem egyezés' helyességét is azonban nyelvünknek egész alkotásában elterjedett természetéből kifejthetni. Honnan az első állítást általában ugyan nyelvünk' természetét egyenesen sértőnek nem mondhatjuk; de az ellenkezőt sem kárhoztathatjuk.

13. A' helyesírásbéli különösségek' elintézésében a' szónyomozást követjük ugyan főképen, de a' szokást és hangrendet sem zárjuk ki.

14. Meghasonlottak Irójink a' *j* és *y*, úgy szinte a' *cs* és *cz* vagy *ts* és *tz* betűk iránt: mi az első esetben a' szónyomozás' útmutatásánál fogva a' *j* betűt védjük; a' másokban pedig a' nyelvphilosophia' tanácsa után a' *cs* és *cz*-velélést oltalmazzuk.

15. Az idegen tulajdon neveket és mívészszavakat úgy írjuk, mint eredetiségekben iratnak.

**A' nyelvbéli előadás' törvényei
szerént kidolgozott és nyilván
felolvasott ménkák' tárgyai.**

---

1. Melly változások alá vagon vetve az
élő nyelv? Beszédben beköszönt Vadász.

2. A' falusi élet' örömei. Érzékeny festés.
Bertha.

3. Az eléggel bíró szegény Jakab. Engel-
nek irásiból magyarázta Debóti.

4. A' Nándorfejevári ütközet 1456-ban Ha-
zánk Hősének Hunyadi Jánosnak végső diadal-
ma. Történet irás. Farkas.

5. Virágok és Remények. Hasonlat. Ágo-
ston.

Vége a' nagy érdemű Hallgatóktól Ber-
tha Antal rövid beszéddel búcsút vett.

---

19. a

ORSZÁGOS SZEGHÉNYI KÖNYVTÁR
LELTÁRI SZÁM

TEKINTETES VAS VÁRMEGYE' FÉNYES RENDJEIHEZ.

Tekints, oh Nemzetem! neved' új díszére,
Tekints hív munkásid' serény erkölcsére.
Bacsányi.

Felhevült lelkünk örömébe' Nektek,
Ti Nagyok! kikben hevesen buzog még
Vére Árpádnak, rebegő szavával
Hálaadást zeng.

Ti, kik a' szép' 's nagy' becsülôji lévén,
'S a' tudatlanság' buta, vak homályit
Szélllyel oszlatván, deli fényt deríttek
Honni egünkre;

Ti, kik a' felsôbb tudományos ágnak
Lakhelyet nyitván, atyamód' ügyeltek
A' nevendékség' feselô eszének
Zsenge mivére;

Honni nyelvünket felemelni vágyván
Dúzs vagyontokból örömet adoztok,
'S bölcs szabásokkal keletet szereztek
Néki megýenkben;

E' falak' szentelt küszöbére gyűltök
Innepünk' fényét diszesíteni, 's szíves
Izzadásunkért koszorut fejünkre
Tüzni akartok.

Új erőt adtok haladásra folyton
Szaggató félénk karainkba ezzel,
Lelkesítvén hív kebelünket édes

Mennyei lánggal,
Nem foly egy csep vér ereinkben, és nincs
Még csak egy percz is rövid életünkben,
Hálaérzést melly ne rebegne fényes
Nagy Neveteknek.

Gyenge lantunknak kegyesen vegyétek
Érzeménnyel bő, kicsiny áldozatját,
Majd nagyobbbat nyújt, ha megért korunkban
Dalra fakadhat.

Éneklé

Gencs József,
Másad' Évi Philosophus.

A'

LEG KEGYESEBB FEJEDELEMNEK

I. FERENCZNEK

SZÜLETÉSE NAPJÁRA

ALDOZZA

A' SZOMBATHELYI POESIST TANULÓ
IFJUSÁG.

SZOMBATHELYEN,
Perger Ferencz betűivel 1819.

MISCELLAN

